

Nr 690

Av fröken **Elmén m. fl.**, om *statligt stöd till vård i enskilt hem av kriminell och asocial ungdom.*

(Lika lydande med motion nr 574 i Första kammaren)

Brottsligheten i Sverige har under de senaste årtiondena stadigt ökat. Den synes också ha antagit en svårare karaktär. Detsamma gäller även ungdomsbrottsligheten. Ehuru kunskaperna om brottsligheten är ofullständiga och den statistiska redovisningen bristfällig är det uppenbart att vi här har att göra med ett synnerligen allvarligt samhällsproblem. Enligt en skrivelse, som bl. a. tillställts de politiska partiernas riksdagsgrupper från Ungdomsvårdsskolornas tjänstemannaförenings rektorssektion, har antalet fall där elever före intagningen på ungdomsvårdsskola gjort sig skyldiga till våldsbrott såsom rån, våldtäkt eller försök till sådana brott ökat i så hög grad, att på en del skolor för manligt klientel närmare hälften av eleverna har gjort sig skyldiga till brottslighet av detta slag.

Den individuellt förebyggande verksamheten spelar här en synnerligen betydelsefull roll. En viktig sida av den förebyggande verksamheten är att barnavårdsmyndigheterna på ett tidigt stadium ingriper mot ungdomar som gjort sig skyldiga till brott eller asocialitet och — i de fall där uppväxtmiljön visar sig olämplig för de unga — omplacerar dem till en lämpligare miljö. I många fall är placering i fosterhem den lämpligaste formen. Enligt § 36 i barnavårdslagen bör vård i enskilt hem vara den åtgärd som i första hand skall tillgripas mot ungdomar som blivit omhändertagna för samhällsvård. Anstaltsvård bör som regel inte tillgripas om lämpligt fosterhem står till buds och betryggande uppsikt över den omhändertagne kan ske där. Att fostran på ungdomsvårdsskola inte bör tillgripas annat än som en sista utväg torde vara en allmän uppfattning.

Värdet av vård i enskilt hem understryks också för eftervårdens del av kommittén för behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna i dess förra året avgivna betänkande (SOU 1964:24). Däri sägs att erfarenheten visar att vissa av de enskilda hem i vilka ungdomsvårdsskolelever placeras för vård utom skolan lyckas förvånansvärt väl även med mycket svårhanterliga ungdomar. Däri sägs också att de kontinuerliga känslolokaler och norminflytanden, som en elev blir föremål för i en familjegrupp med harmoniska och för hans egenart förstående fostrare, bedöms vara av väsent-

ligt värde för hans anpassning också till samhällets normsystem. — Om detta gäller för det svårt belastade klientel som ungdomsvårdsskolornas elever utgör, torde man enligt vår mening med fog kunna göra gällande att det har än större relevans vad beträffar ännu icke så allvarligt belastade ungdomar.

Vikten av den form av individuellt förebyggande åtgärder som fosterhemsverksamheten utgör har senast understrukits av utredningen angående försöksverksamhet mot ungdomsbrottligheten i dess betänkande Aktion mot ungdomsbrott (SOU 1964:58).

Utredningen anför att fosterhemsverksamheten spelar en så betydelsefull roll, att den därför bör förstärkas på den ort där försöksverksamhet skall bedrivas. Utredningen påtalar att barnavårdsnämnderna på många håll gör betydelsefulla insatser för att finna fosterhem men att behovet av vård i enskilda hem inte alltid går att tillgodose, varför man i många fall är nödsakad att omhänderta den unge för vård vid ungdomsvårdsskola. Man kan anta — anföres vidare — att ett intensifierat uppsökande av fosterhem komme att minska behovet av intagning på ungdomsvårdsskola.

Enligt utredningen bör barnavårdsnämnderna för att stimulera lämpliga personer att ta fosterbarn kunna erbjuda fosterlöner, som står i rimlig proportion till de krävande och ansvarsfulla insatser man måste begära av fosterföräldrarna. Det råder enligt vad som erfarits mycket olika praxis i kommunerna i fråga om storleken av fosterlönen.

En av anledningarna till att kommunerna i vissa fall visar ett påfallande ointresse av att anskaffa fosterhem och där placera ungdomar som omhändertagits — eller borde omhändertagas — för samhällsvård synes just vara den ekonomiska sidan av saken. Detta påtalades i en interpellation av herr Enskog (fp) vid 1962 års riksdag:

En av anledningarna torde vara att vården på ungdomsvårdsskolorna bekostas av staten medan kommunerna själva får stå för kostnaderna i fosterhem i de fall de inte anordnats av ungdomsvårdsskolorna.

Denna uppfattning delades av dåvarande socialministern, statsrådet Nilsson, som anförde:

Det skall nämligen erkännas att vissa kommuner inte gör någonting för de unga innan det har gått så långt att dessa har gjort sig skyldiga till sådana brott som föranleder intagande på ungdomsvårdsskola. Och detta är inte ett lämpligt sätt att behandla de unga.

Vi är för vår del övertygade om att det nog tyvärr i många fall förhåller sig just på det sätt som ovan påpekats av herrar Enskog och Nilsson. Många kommuner drar sig i det längsta för att tillgripa fosterhemsplacering. Detta kan medföra att den unge blir ytterligare belastad och senare måste placeras på en statlig ungdomsvårdsskola. Vi vill emellertid betona att många

kommuner på ett fullt tillfredsställande sätt fullgör sitt ansvar gentemot de unga genom att i tid placera dem i ett gott fosterhem.

För att ytterligare stimulera till anskaffande av och placering i fosterhem bör man enligt vår uppfattning allvarligt överväga om inte staten borde stå för kostnaderna även för sådan behandling av ungdomar. Då staten bekostar såväl vård i ungdomsvårdsskola som eftervård i fosterhem kan man på principiella grunder anse att staten även borde bekosta den förebyggande vården i fosterhem. Det kan med fog göras gällande att man genom att på ett tidigt stadium tillgripa sådan vård har en betydande chans att förhindra att den unge blir ytterligare belastad. Därigenom undviks vård på ungdomsvårdsskola, och staten gör en betydande inbesparing.

Frågan om konstruktionen av det statliga stödet till vård av ungdomar i fosterhem erbjuder vissa praktiska svårigheter. Bl. a. uppkommer ett gränsdragningsproblem beträffande vilket slags enskild vård som staten bör finansiera och vilken vård som det alltfört bör vara en kommunal angelägenhet att bekosta. Vi är därför inte beredda att här framlägga ett konkret förslag till hur det statliga stödet skall vara konstruerat utan inskränker oss till att uttrycka vår principiella uppfattning att staten bör genom ett lämpligt utformat stöd stå för kostnaden för vård i enskilt hem av kriminell eller asocial ungdom. Frågan synes oss böra bli föremål för skyndsamt utredning. 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskolelever har genom tilläggsdirektiven den 18 november 1963 fått i uppdrag att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i fråga om beredande av ökade möjligheter att bistå unga personer, som löper fara att utvecklas i asocial riktning. Att denna utredning kan lämpligen uppdragas att skyndsamt utreda den lämpliga konstruktionen av statligt stöd till vård »före skola» av kriminellt eller asocialt belastade ungdomar. Uppdraget kan emellertid även, om Kungl. Maj:t så finner lämpligt, överlämnas åt en särskild utredning.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om lämplig utformning av statligt stöd till förebyggande vård i enskilt hem av asocial eller kriminell ungdom.

Stockholm den 27 januari 1965

Brita Elmén

Ingrid Gärde Widemar

Axel Gustafsson

i Borås

Mac P. Hamrin

C.-G. Enskog

i Kalmar